

DOĞAN CÜCELOĞLU

'MIŞ GIBI' YAŞAMLAR

Remzi Kitabevi

DOĞAN CÜCELOĞLU, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra ABD'de Illinois Üniversitesi'nde Bilişsel Psikoloji (algılama, düşünme, iletişim) alanında doktorasını yapmıştır.

Daha sonra Türkiye'de Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde görev yapan Cüceloğlu, Fulbright bursuyla bir yıl süreyle Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nde ziyaretçi öğretim üyesi olarak çalışmalarında bulunmuştur.

1980-1996 yılları arasında ABD'de Fullerton şehrindeki Kaliforniya Eyalet Üniversitesi'nde görev yapan Cüceloğlu'nun, kırkı aşkın Türkçe ve İngilizce bilimsel makalesi yayınlanmıştır. 1996 yılından bu yana Türkiye'de üniversite öğrencilerine, öğretmenlere, anababalara ve işadamlarına yönelik seminerlere, konferanslara ve atölye çalışmalarına ağırlık vermiştir.

1990'dan bu yana kitaplarını Türkçe olarak yayınlamaya özen gösteren Cüceloğlu, Türk insanının düşünce, duygu ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları içinde inceleyen kitaplar yazmaktadır.

YAZARIN TÜM KİTAPLARI

İnsan ve Davranışı • Yeniden İnsan İnsana
İçimizdeki Çocuk • İyi Düşün, Doğru Karar Ver
Yetişkin Çocuklar • İçimizdeki Biz
Savaşçı • 'Keşke'siz Bir Yaşam İçin İletişim
(İletişim Donanımları) • 'Mış Gibi' Yaşamlar

DOĞAN CÜCELOĞLU

*Özüne Yabancılaşmış
İnsanların Oluşturduğu*

**‘MIŞ GİBİ’
YAŞAMLAR**

Remzi Kitabevi

'MIŞ GIBI' YAŞAMLAR / Doğan Cüceloğlu

Her hakkı saklıdır. Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 975-14-1070-3

BİRİNCİ BASIM: Ekim, 2005

Bu kitabın basımı 50.000 adet olarak yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Selvili Mescit Sok. 3, Cađalođlu 34440, İstanbul

Tel (212) 520 0052 Faks (212) 522 9055

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Remzi Kitabevi A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

*Zor yıllarımda da
dostum kalan
Lee ve Bobbe'ye
sunuyorum.*

*To Lee and Bobbe
for being my friends
during my most trying years.*

İçindekiler

Teşekkür.....	8
Okura Mektup.....	10

KISIM 1: BİR SÖYLEŞİ BAŞLATMAK

1. ‘Mış Gibi’ Ne Demek?.....	15
------------------------------	----

KISIM II: KAMUSAL YAŞAMIN ‘MIŞ GİBİ’Sİ

2. Eğitim.....	35
3. Kamu Hizmeti.....	58
4. Kadın da İnsan mı!.....	79
5. Çevre ve Doğa Bilinci.....	97
6. Güvenlik.....	117
7. Yargıda Eşitlik.....	134
8. Kader Kurbanlarının Affı.....	154
9. Adalet.....	171
10. Kent, Yol, Bina.....	195
11. Trafik.....	221
12. Medya.....	243

KISIM III: İLİŞKİLERİN ‘MIŞ GİBİ’Sİ

13. Karı-Koca.....	269
14. Ana-Baba.....	284
15. İnsan İlişkileri.....	307

KISIM IV: YAŞAMIN ‘MIŞ GİBİ’Sİ

16. Varoluş ve Yaşam.....	329
Davet.....	352

Teşekkür

Bu kitabın yazıldığı dönemde evlendim. Eşim Yıldız Hacıevliyagil, bu yazma sürecinde beni, bir annenin yavrusunu koruduğu gibi korudu; nikâh, düğün, ev taşıma benden zaman almadı. Yıldız bütün bu işlerinin arasında, her bölümün bitişini dört gözle bekledi ve ilk müsveddeyi okuyarak değerlendirmelerini yaptı; istekli bir biçimde yazmama devam etmem için bana şevk verdi. İlk teşekkürüm sevgili eşim Yıldız'a;

Kitabın yazılmasında asistanım Sabiha Kocabıçak'ın çok yönlü katkıları var; arşivlerin oluşmasında, müsveddelerin okunmasında, kitabın genel mantıksal yapılanmasında Sabiha'nın önemli katkıları oldu. İkinci teşekkürüm değerli asistanım Sabiha Kocabıçak'a;

Televizyon programlarımda Polat Doğru'yla birlikte çalıştık. Polat fazla kelimedenden nefret eden biri; üç kelimeyle söylenecek lafı beş kelimeyle söylersem, elinde olmadan yüz ifadesi değişiyor. Bazı program hazırlıklarında bana, "Şu bölüm için size 90 saniye yeter Doğan Bey!" dedikten sonra, o bölüme 30 saniye daha eklemek için ne mücadeleler verdiğimi ben bilirim. Eğer bu kitaptaki cümleler benim diğer kitaplarımdan daha sade ve kısa ise bunu, Polat'la birlikte televizyon programı yapmaya borçluyum. Bu kitapla ilgili olarak yaptığı gözlemler ve önerilerden de çok yararlandım. Üçüncü teşekkürüm dostum Polat Doğru'ya;

Ağabeyim Şahin Cüceloğlu ve yengem Şenol Cüceloğlu, burada ayrıntıları sayılamayacak kadar çok yönlerde bana yardımcı oldular ve sakin kafayla bu kitabın yazılması için huzurlu bir ortam

oluşmasında katkıda bulundular. Bir teşekkür de Şahin Ağabeyime ve Şenol Yengeme;

Kitaplarından ve köşe yazılarından yararlandığım düşünörlere, haberlerinden yararlandığım muhabirlere özellikle teşekkür etmek istiyorum. Kitabın metninde yer alan bir haberin doğruluğuyla ilgili beni uyarmasından dolayı Hakan Er’e özel teşekkür borcum var. Onların katkıları olmadan bu kitap yazılamazdı.

Remzi Kitabevi’nden

“Doğan Bey, miş gibi kitabını galiba miş gibi yazıyorsunuz!” diyerek bana yazma konusunda verdiğim sözü hatırlatan ve bilincimi uyanık tutan Erol Erduran’a;

Kitabın formatına, akışına, kapağına kendi kalitesini yansıtan Ömer Erduran’a;

Kitaba, dilinin tutarlılığı ve mantıksal yapısıyla önemli katkılarda bulunan Yasemin Aktaş’a;

Kitabın sayfa düzeni ve düzeltmelerini titizlikle yapan Nesrin Palabıyık’a teşekkür ediyorum.

Bu kadar emek, kitabı daha okunur yaptı.

Ben de yapılan her öneriyi yazar sorumluluğu içinde değerlendirdim ve ona göre bazı önerileri uyguladım, bazılarını uygulamadım. O nedenle, kitapta bulacağınız hata ve eksikliklerden ben sorumluyum.

Okura Mektup

Değerli Okurum;

Elinizdeki kitap, üç aşamalı bir çalışmanın ilk basamağını oluşturuyor.

Bu ilk kitapta, “Ne?” sorusuna yanıt veriliyor. Türkiye’ye, Türk insanının yaşamına genel bir bakış açısıyla baktığımız zaman ‘ne’ görüyoruz? Kitabın içeriğini, bu sorunun yanıtı oluşturuyor.

Bu dizinin ikinci kitabında, “Niçin?” sorusunu ele alacağız. ‘Mış gibi’ yaşamlar “niçin” oluşuyor? Birinci kitapta yer verilen mış gibi eğitim, adalet ve trafik gözlemleri tesadüfen oluşmuyor; yaşamların mış gibi oluşmasının altında yatan temel nedenler var ve bu nedenler ikinci kitapta irdelenecek.

Dizideki üçüncü kitap, “Nasıl?” sorusunun yanıtını arayacak. Nasıl bir yol izleyerek, hangi stratejileri kullanarak ‘mış gibi’liklerden kurtulup gerçek yaşamlar oluşturabiliriz?

‘Mış Gibi’ Yaşamlar kitabıyla, insanımızın yaşamıyla ilgili “Ne?”, “Niçin?” ve “Nasıl?” sorularını düzenli bir biçimde ele alıp inceleyen bir kitap dizisinin ilk adımını atmış oluyoruz.

Kitabın sonuna geldiğinizde, orada bir davet ve internet adresi bulacaksınız. Sizi, ‘mış gibi yaşamlar’la ilgili kendi gözlemlerinizi; size ilginç gelen haberleri; başınızdan geçen olayları anlatan öykülerinizi ve bütün bunlar üstüne düşündüklerinizi yazmaya davet ediyorum.

İyi okumalar dileğiyle.

Doğan Cüceloğlu
İstanbul, Eylül 2005

KISIM 1

Bir Söyleşi Başlatmak

1

'Mış Gibi' Ne Demek?

Uzun bir aradan sonra Arif Okurer'le tekrar görüşeceğim için heyecanlıydım. Onunla, *Savaşçı* kitabında benim için doyumsuz sohbetler yapmıştık.

Nispetiye Caddesi üzerindeki Beşiktaş Belediyesi önünde buluştuk ve yürüyerek Ulus Parkı'na gitmeye karar verdik.

Görünüşü pek değişmemişti. Pek değişmemişsiniz, dediğimde, siz de değişmemişsiniz, dedi.

Konuşacak çok şey vardı.

Birkaç hafta önce kendisini aramıştım ve bu yaz bir Türkiye gezisine çıkacağımı, isterse bana katılabileceğini söylemiştim. Aradığım için çok memnun olmuştu. Mutlaka zamanını ayarlayacağını ve geziye katılacağını söyledi.

Temmuzun başlarıydı; Etiler'e giden yolda, özlemiş gözlerle birbirimize bakıyorduk.

Trafiğin gürültüsünden konuşmamız pek rahat olmuyordu ama, biz gürültüye aldırmadan konuşa konuşa yürüyorduk.

Sağımızda banka şubeleri ve sağlık kliniklerinin levhaları vardı. Otobüs durağı kalabalık olduğu için caddeye indik ve yanımızdan tam gaz geçen özel araba ve taksilere aldırmadan bir süre caddede yürüdükten sonra yeniden kaldırıma çıktık.

"Caddeye indiđimizde bir sürücünün en ufak dikkatsizliđi seni, beni ya da ikimizi birden öldürebilir ya da sakat bırakabilirdi," dedim.

Bir süre bir şey söylemedi ve "Biliyor musunuz, siz söyleyinceye kadar ben bunun farkında değildim," dedi.

“Böyle bir kaza olsa, sorumlusu aslında şu otobüs duraklarını tüm kaldırım kapatacak şekilde yapan belediye yönetimi olduğu halde biliyorsun suç, şoföre ve yaya olarak yola inen bize yüklenir.”

“Evet.”

“Bu şekilde yaşamaya o kadar alışmışız ki, artık bunu dert dahi etmiyoruz.”

“Söylediğim gibi, siz söyleyinceye kadar ben farkında bile değildim; yani demek ki ben dert etmiyordum. Peki, 25 yıl Amerika’da yaşamış bir olarak ya siz?”

“Dert ediyorum, ama etmemeye çalışıyorum.”

“Yani aslında ediyorsunuz!”

“İçten içe evet; ama şimdi asıl amacım bu konuda bir söyleşi başlatmak.”

O esnada Ulus yönüne ayrılan yola girmiştik ve sağımızda otomobil galerileri yer alıyordu. Lüks otomobil galerilerinde tıka basa BMW, Mercedes, Land Rover ve cipler sergileniyordu. İkimizin de gözü bu galerilerdeki yıkanarak temizlenmiş ve pırl pırl cilalanmış arabalara kaydı. Bu arabalar sürekli yenileniyordu; herhalde oldukça dinamik bir lüks araba pazarı vardı.

Arif Bey’in ayağı burkuldu ve sendeleyerek bana tutundu. Gülümsedim. Gülümsememe bir anlam veremedi.

“Burada ben de sık sık sendelerim, onun için gülümsedim,” diyerek bir açıklama yaptım.

Üzerinde yürüdüğümüz kaldırıma, o zaman dikkatle baktı. Sonra yine bana baktı.

Ben yine gülümsedim.

“Bu ne biçim kaldırım böyle?” diyerek kaldırım incelemeye devam etti.

Şu anda üstünde yürümekte olduğumuz kaldırımlara, yola bakan kısımları yolla aynı düzeye gelecek şekilde meyil verilmiş ve kaldırım, otomobillerin galeriye giriş ve çıkışları için bir rampa haline dönüştürülmüştü.

Arabaların oto galerisine giriş çıkışı için çok rahat bir rampa oluşturulmuştu, ama kaldırım, yaya için oldukça tehlikeli bir duruma gelmişti.

Arif Bey neden gülümsediğimi anlamıştı.

“Biliyor musun,” dedim, “kaldırımın böyle tehlikeli bir meyli olduğunu dikkatle bakmazsan kolay kolay göremezsin. Burada sendeleyeni çok kadın ve erkek gördüm; sendeledikten sonra hepsi hayretle yere bakıyorlar ve ancak ondan sonra kaldırımın tuhaf bir meyli olduğunu fark edebiliyorlar. Kışın yağışlı ve karlı havalarda insanlar sendelemekle kalmıyor, çoğu kez düşüyorlar. Özellikle yaşlıların düşmesi içimi acıtıyor.”

“Bu tür aksaklıklara, toplum olarak alıştık sanırım.”

“Ama ben, ne kadar alışmış gibi görünsem de yine de içten içe dert ediyorum bütün bunları.”

Adnan Saygun Caddesi’nden Akmerkez tarafına geçtik. Trafik elverince, önce yolun orta ayırımına yürüdük, karşı yönden gelen trafik uygun olunca Akmerkez’in önüne geçtik.

“Başardık,” dedim.

Arif Bey gülümsedi ve Ulus yönüne yürümeye devam ettik.

Akmerkez’den çıkan, Nispetiye’den ve Arnavutköy’den gelen trafik aynı kavşakta kesiştiği için araba çarpmadan kavşağı geçebilmek bir başarıydı. Adnan Saygun Caddesi üzerinde yürümeye devam ettik.

Akmerkez’den Ulus yönüne on dakikalık yürüyüş yaptıktan sonra, hafif yokuş bir yol ve bu yokuşun bittiği yerdeki Kelaynak Sokak ile Adnan Saygun Caddesi’nin kesiştiği kavşakta bir trafik ışığı var; o noktadan sonra hafif bir iniş başlıyor. Trafik ışığının olduğu kavşağın sağ tarafında bir çiçekçi var. Kelaynak Sokak, caddeye kavuştuğu yerde bitiyor ve oraya Ahmet Adnan Saygun’un heykelini dikmişler. Sokağın bittiği yerin karşısında bir pastane var.

Arif Bey’le kendimizi kaldırımda yürüyemez durumda bulduk. Bu bölgede kaldırım oldukça genişletilmişti ama park yeri olarak kullanılıyordu. Apartman sakinleri lüks arabalarını, önleri apartmana, arkaları yola gelecek şekilde tüm kaldırımı kapatarak park etmişlerdi. Bu nedenle, oradan yaya olarak geçenler mecburen, kaldırımdan yola inerek yürüyor ve hızla geçen araçlar ile yayalar arasında bazen beş, bazen on santim kalıyordu. En ufak bir sürücü hatası bir insanı öldürebilir ya da ömür boyu sakat bırakabilirdi,

Ne demek 'miş gibi' yaşam?
Düşüncelerinin arkasındaki niyetin farkında
olmayan, sözü, gözü, davranışı birbirine
uymayan insanların yaşamı demek.

"Böyle insanlar var mı?" diye sorarsanız, çevrenize bir
bakın! Akli, düşüncesi çocuğuna yardım etmekle dolu
olduğu halde asık yüzlü, kırıcı, ilgisiz anne veya babaları;
öğretmen olduğunu söyleyen ama hiç kitap okumayan
insanları göreceksiniz.

Üstelikmiş gibi yaşam, insanların bu anlayışla oluşturduğu
ya da işlettiği kurumlar yoluyla giderek tüm topluma
yayılıyor: Vatandaşa yardım etmek için oluşan
bürokrasi, köstek olmak konusunda uzmanlaşıyor;
güven duymamız için oluşturulan kurumlar güvensizliğin
kaynağı haline geliyor; adaleti sağlamak için yapılan
yasalar adaletsizliğin düzenini sürdürüyor.

Kimimizin körleşip fark etmediği, kimimizin kanıksayıp
artık yadırgamadığımiş gibi bir yaşam yaşıyoruz.
Sanki kaderimiz olmuş, kuşaktan kuşağa sürüp gidiyor:
Yaşıyormuş gibi görünüp de aslında yaşamamak...
Ve yaşamadığının farkında bile olmamak...

Ancak, farkında olan, gözlemleyen ve irdeleyen
iki kişi var! Doğan Bey ve Arif Bey sizi
sohbete davet ediyorlar.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1070-2

9 789751 410702